

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.02.096>

Г.М. ШЕВЧЕНКО, д-р екон. наук, доц.,
старший науковий співробітник відділу
економічного регулювання природокористування
ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»
Французький бульвар, 29, 65044, Одеса, Україна
e-mail: hannashevchenko@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0817-7754>

**ЕКОСИСТЕМНІ АКТИВИ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ОСНОВИ
ТА ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ**

**Рецензія на книгу: Веклич О.О., Бойко Є.О., Колмакова В.М.,
Патока І.В. Прикладна теорія оцінювання екосистемних
активів територіальних громад. За ред. О.О. Веклич**
Суми, Університетська книга, 2022. 246 с. ISBN 978-617-521-022-2

Поняття і зміст природних активів є відображенням новітніх економікоорієнтованих і водночас людиноцентричних поглядів на розвиток економіки природокористування й охорони довкілля. Природні активи мають прямий зв'язок з такими більш усталеними в цій сфері поняттями, як «природний капітал», «природно-ресурсний потенціал» і «природні ресурси». Ідентифікуючи їх як активну частину природного капіталу, тобто як таку, від залучення якої в економічну діяльність одержується вигода, необхідно, згідно з концепцією стійкого розвитку, враховувати поряд з економічними й інші чинники, а саме: екологічні — втрачання можливості природного ресурсу набувати форми активу

Ц и т у в а н н я: Шевченко Г.М. Екосистемні активи територіальних громад: основи та інституціоналізація оцінювання. Рец. на кн.: Веклич О.О., Бойко Є.О., Колмакова В.М., Патока І.В. Прикладна теорія оцінювання екосистемних активів територіальних громад. За ред. О.О. Веклич. *Економіка України*. 2023. № 2. С. 96—100. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.02.096>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

через забруднення, правові — право людини на природний ресурс як безумовність його ідентифікації як активу, соціальні — розподіл прибутків від використання природних ресурсів має підвищувати добробут індивідів [1]. Якщо розглядати природні активи в межах екосистем як об'єкт природокористування, то до такого ключового поняття, як «екосистемні послуги», додається поняття «екосистемні активи».

Сьогодні, коли російська війна руйнує Україну, її економіку й природне середовище, надактуальним є оцінювання екосистемних активів, результати якого на рівні територіальних громад викладено в рецензованій монографії [2].

Це перша в Україні книга, у якій досліджуються екосистемні активи. Новизна дослідження порівняно із спеціалізованими зарубіжними публікаціями еколого-економічного характеру полягає в розширенні на прикладі територіальної громади в Україні проблематики екосистемних активів на рівні місцевих спільнот, а саме в аспектах їх оцінювання, зокрема аналітико-прикладного алгоритму і методики розрахунку вартості екосистемних активів. Практична значущість розробленого підходу виражається у створенні на основі результатів оцінювання консультаційно-інформаційного підґрунтя для реального впровадження екосистемних послуг у практику прийняття і реалізації управлінських рішень у межах функціонування й розвитку територіальних громад.

Перший розділ монографії присвячено теоретико-методологічним основам оцінювання екосистемних активів територіальних громад, а саме в аспектах визначення характеристик і ключових ознак оцінювання екосистемних активів, зокрема, пов'язаних з водою; базових методологічних орієнтирів оцінювання екосистемних активів територіальних угруповань, зокрема, пов'язаних з водою і в межах природоохоронних територій. У другому розділі викладено науково-методичні засади оцінювання екосистемних активів територіальних громад, а саме: сучасні наукові підходи до формалізації вартісного оцінювання екосистемних активів соціально-територіальних спільнот; структурну характеристику загального комплексу методів алгоритмізації монетарного оцінювання екосистемних активів; формалізації вартісних оцінок й оцінювання екосистемних активів, пов'язаних з водою і в межах природоохоронних територій громад.

Прикладні аспекти дослідження, які логічно взаємопов'язані із зазначеними теоретико-методологічними положеннями, розкрито в другій половині книги. Зокрема, у третьому розділі наводяться теоретико-прикладні основи проведеного авторами на прикладі одного із сіл у Миколаївській області оцінювання екосистемних активів територіальних громад стосовно доцільності й параметризації вартісної цінності ґрунтів і поверхневих прісних вод як просторових зон місцевих екосистемних активів, а також природоохоронної зони на прикладі НПП

«Бузький Гард» у межах території громади с. Семенівка. Завершальним у рецензованій монографії є четвертий розділ, присвячений інституціоналізації процесів оцінювання екосистемних активів територіальних громад у формі комплексу науково-практичних рекомендацій для центральних і місцевих органів влади щодо імплементації процедури і результатів цього оцінювання.

Автори досліджують екосистемні активи з позиції розкриття їх сутності як природних активів, що уможливило виявлення таких властивих їм ознак, як ємність, компоненти і стан екосистеми, зміни й покращення в екосистемах. Поряд з тим, автори наголошують на дуалізмі сутності екосистемних активів, які вони розглядають одночасно як вид природних активів, зокрема, як запаси природи, що забезпечують потік екосистемних послуг, і як вид економічних активів, тобто як «сукупність нагромаджених і функціонуючих природних запасів, що надають екосистемні послуги та мають грошову вартість, створюючи матеріальну й нематеріальну вигоду суб'єктам природокористування внаслідок права власності на них протягом деякого періоду часу» [2, с. 15].

Автори також розкривають умови, за яких широке залучення екосистемних активів у господарський обіг є детермінантою посилення спроможності громади, а саме: усвідомлення членами громади й особами, що приймають рішення, значущості цих активів; формальне включення цих активів до сфери економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів громади. З огляду на це, вони пропонують проведення облікової інвентаризації, опису й оцінки наявних екосистемних активів, якими володіє громада, в аспектах їх присвоєння, користування і розпорядження. Кінцеві результати управління екосистемними активами громади вбачаються в такому: нарощування дохідності місцевого бюджету; активізація вжиття природоохоронних заходів для одержання бажаних стабільних вигод від екосистемних послуг у середньо- і довгостроковій перспективі; посилення інвестиційного, культурологічного, рекреаційно-туристичного іміджу території; формування умов і в подальшому розвиток місцевого ринку екосистемних послуг; стабілізація і поступова розбудова місцевої економіки і, врешті-решт, підвищення добробуту населення за показниками якості життя, здоров'я і фінансового забезпечення.

Значний інтерес викликає авторський підхід до структурно-предметної характеристики екосистемного потенціалу спроможності територіальних громад, представленого у формі відповідних активів, з розкриттям цільового використання їх біотичних компонентів [2, с. 19], таких як: біорозмаїття як запас рослинного і тваринного світу, а також генетичних ресурсів — для депонування вуглецю, продукування кисню, харчування, як паливо, волокно, ліки і туристичні активи; землі для природного зростання зернових та інших культур (рілля, ползахисні смуги, природні луки, сіножаті, пасовища, перелоги, лісові галя-

вини, чагарники тощо) — для виробництва продукції рослинництва і тваринництва, розвитку бджільництва, збирання лікарських рослин тощо; поверхневі прісні води, тобто струмки, річки, озера, водосховища, ставки, — для питної води, гідроенергетики і зрошування; органічний вуглець, що утримується в наземних рослинах і ґрунтах, а також морських організмах, — для підвищення родючості ґрунту і пом'якшення наслідків кліматичних змін; територіальні й аквальні ландшафти — для освітніх, культурологічних, естетичних, туристичних і оздоровчих цілей. Крім того, авторська характеристика, елементи якої деталізовано в різних параграфах книги, сприяє більш структурованому ознайомленню з результатами дослідження.

До дискусійних моментів, які підвищують інтерес до рецензованої монографії і опосередковують можливі подальші напрями розвитку дослідження, можна віднести такі: використано спрощений математичний апарат, який є більш зручним для осіб, що приймають рішення на місцях, проте не повністю відображає комплексність взаємозв'язків між складовими екосистемних активів; поряд з тим, що структура екосистемних активів охоплює в комплексі їх матеріальні й нематеріальні складові, запропоновану методологію оцінювання спрямовано переважно на матеріальну складову екосистемних активів, що продемонстровано на прикладі послуг рибальства та їх рекреаційної функції; для посилення прикладного спрямування книги, а саме в межах конкретних територіальних громад, у подальшому доцільними є ретельні збирання, обробка і деталізований аналіз первинних, релевантних екосистемним активам інформаційних даних. Така дискусійність, яка передусім пов'язана з трансдисциплінарністю дослідження, що наближає одержані результати до реальної практики і водночас ускладнює вирішення вказаних моментів, не завадила авторському колективу вдало поєднати підходи та інструменти оцінювання екосистемних активів на рівні територіальних громад у відповідній прикладній теорії.

У цілому рецензована монографія орієнтована на фахівців державних і профільних інституцій, у першу чергу територіальних громад, як науково-практичне підґрунтя для прийняття і реалізації рішень щодо використання екосистемних активів на основі результатів їх оцінювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Петрушенко М.М., Шевченко Г.М. Дизайн механізмів використання природних активів. Моногр. Одеса, Астопринт, 2021. 208 с.
2. Веклич О.О., Бойко Є.О., Колмакова В.М., Патока І.В. Прикладна теорія оцінювання екосистемних активів територіальних громад. Моногр. За ред. О.О. Веклич. Суми, Університетська книга, 2022. 246 с.

Надійшла 23.01.2023

Підписана до друку 30.01.2023

REFERENCES

1. Petrushenko M.M., Shevchenko H.M. Design of mechanisms for the natural assets use. Odesa, 2021 [in Ukrainian].
2. Veklych O.O., Boyko Ye.O., Kolmakova V.M., Patoka I.V. Applied theory of territorial communities' ecosystem assets assessment. Sumy, 2022 [in Ukrainian].

Received on January 23, 2023

Signed for printing on January 30, 2023

Hanna Shevchenko, Dr. Sci. (Econ.), Associate Professor,
Senior Research Fellow of the Department
of Economic Management of Natural Resources
Institute of Market and Economic-Ecological Researches of the NAS of Ukraine
29, Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65044, Ukraine

ECOSYSTEM ASSETS OF TERRITORIAL COMMUNITIES:
BASIS AND INSTITUTIONALIZATION OF ASSESSMENT

Review of the book: *Veklych O.O., Boyko Ye.O., Kolmakova V.M., Patoka I.V.* Applied theory of territorial communities' ecosystem assets assessment. O.O.Veklych (Ed.) Sumy, 2022, 246 p. ISBN 978-617-521-022-2 [in Ukrainian]

In the review of the monograph «Applied theory of assessment of territorial communities' ecosystem assets» by the team of authors under the general editorship of O.O. Veklych, its relevance is emphasized, first of all, in connection with the destruction of Ukrainian economy and ecosystems as a result of the full-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine. It is noted that this is the first Ukrainian book in which ecosystem assets are studied. The novelty of the study lies in the expansion of the ecosystem assets problem at the level of local communities, namely in the aspects of their assessment, in particular the analytical applied algorithm and methodology for calculating the value of ecosystem assets. The practical significance of the developed approach is due to the creation, based on the results of the assessment, of consultation and information basis for the real implementation of ecosystem services in the practice of management decision making and implementation within the scope of the functioning and development of territorial communities.

Keywords: *ecosystem assets; ecosystem services; evaluation algorithm; assessment methodology; value; territorial community.*